

datum: 18 april 2023

Stappenplan modelaanpak Klimaattafel LEKP 2.0

De doelstelling rond klimaattafels in LEKP 2.0 is als volgt:

“50 per 1.000 wooneenheden worden uitgenodigd voor een klimaattafel¹⁸ ter bespreking van een wijkgerichte aanpak (met een focus op de verduurzaming van de warmtevraag en de synergie tussen de vier werven) voor einde 2024.”

In voetnoot 18 wordt een klimaattafel als volgt omschreven:

“Een klimaattafel houdt in dat de bewoners van een wijk worden uitgenodigd om na te denken over hun wijktransformatie aan de hand van een concreet plan op maat van de wijk: minder energie verbruiken, meer hernieuwbaar opwekken, koppeling met duurzame mobiliteit, meer gevelgroen en ontharding. Zo wordt er gestreefd naar een optimale synergie tussen de verschillende werven van dit Pact, zonder de focus op renovaties uit het oog te verliezen. Er is geen minimum aantal aanwezigen per klimaattafel, maar uiteindelijk worden voor het einde van 2024 50 per 1.000 huishoudens uitgenodigd op een klimaattafel.”

Met onderstaand voorstel heeft VVSG Netwerk Klimaat een modelaanpak omschreven, die vrijblijvend kan gebruikt worden om aan deze doelstelling te beantwoorden. Hou er rekening mee dat deze doelstelling deel uitmaakt van werf 2, en dat dus renovatie/energie de focus moet zijn.

1. Selectie van een wijk

Download het standaardrapport van jouw stad of gemeente op www.inspiratiekaartrenovatiebeleid.be.

In dit rapport wordt beschreven welke informatie beschikbaar is via deze tool. In hoofdstuk 6 worden aan de hand van de 4 gebruikte benaderingen in de inspiratiekaart kansrijke statistische sectoren geselecteerd. De meest kansrijke buurten of buurten die in verschillende benaderingen voorkomen, zijn wellicht een goede keuze om mee te starten.

De Inspiratiekaart renovatiebeleid werkt deels op het niveau van statistische sectoren, omdat veel data op dat niveau beschikbaar zijn. Zeker als het gaat over socio-economische gegevens. Maar een geografisch samenhangende wijk in de beleving van de bewoners zal wellicht dikwijls los staan van een statistische sector. Daarom is het zeker zinvol om de afbakening van een wijk voor de organisatie van een klimaattafel verder te verfijnen, en je niet te laten beperken door deze ‘administratieve’ grenzen. Op de online omgeving van de inspiratiekaart kan je de ‘wijk’ die je wilt aanpakken verder screenen op waar de grootste noden zitten door gebruikt te maken van de kaartlagen met data op straatsegmentniveau (huidige energieprestatie, potentieel, investering,...).

Ander mogelijke elementen om mee te nemen in deze overweging:

- Het aanwezig zijn van een wijkcomité, buurtwerking,...
- Reeds lopende initiatieven met buurtbewoners
- Eigen terreinkennis op vlak van gebouwbestand of sociale criteria
- Aanwezigheid van sociale woningen: deze moeten uiteraard ook energiezuinig gemaakt worden, maar hiervoor is een ander traject nodig dan een klimaattafel met de bewoners. Hier is immers de woonmaatschappij de eigenaar van de woningen. Hiervoor bestaat sectorale wetgeving met eigen klimaatdoelstellingen. Maar de inspiratiekaart maakt hierin geen onderscheid.

Opmerking: Deze mogelijke aanpak is niet beperkend: uiteraard is het ook mogelijk om via eigen simulaties in de simulatie-omgeving van de Inspiratiekaart tot een selectie te komen.

2. Uitwerken van het renovatie-aanbod, samen met partners

Opnieuw in de Inspiratiekaart renovatiebeleid vind je ook welke renovatiemaatregelen en -pakketten meest aangewezen zijn voor de woningen in de geselecteerde wijk. Er wordt onderscheid gemaakt tussen vrijstaande woningen, halfopen bebouwing, rijwoningen en appartementen.

Inventariseer het beschikbare renovatie-ondersteuningsaanbod voor de inwoners. Bekijk wat je zelf doet, maar uiteraard ook initiatieven vanuit andere actoren zoals energiehuizen, streekontwikkelingsintercommunale en/of provinciebestuur, burgercoöperaties,...

Zoek naar een combinatie van maatregelen die een zo breed mogelijke doelgroep helpt.

Maak vervolgens de match tussen wat al bestaat en wat in deze wijk idealiter ontwikkeld wordt. Probeer vervolgens het aanbod aan te vullen zodat het hieraan tegemoet komt:

- Uitwerken van groepsaankopen
- Samenwerken met een pool aan geselecteerde aannemers
- Groeperen van bewoners die gelijkaardige werken uitvoeren
- ...

Idealiter zorg je ervoor dat je als lokaal bestuur een zicht hebt op waar je naartoe wilt, zonder alles al vast te betonnen. Het is immers de bedoeling dat er ruimte is voor inspraak vanuit de buurt, zonder dat je van de burger kan verwachten dat hij of zij renovatiespecialist is.

Uiteraard maak je gebruik van en promoot je de financiële ondersteuningsmogelijkheden. Met de lancering van de MijnVerbouwPremie en MijnVerbouwLening zijn de financiële mogelijkheden voor energiebesparende mogelijkheden ruimer dan voorheen. Voor slecht scorende woningen (label F en E, voor appartementen ook D) is er ook de EPC-labelpremie. We adviseren dan ook om de gemeentelijke beschikbare middelen te

besteden aan begeleiding, en niet zozeer aan bijkomende premies op gemeentelijk niveau. Voor kwetsbare eigenaars met onvoldoende aflossingscapaciteit kan je gebruik maken van het Noodkoopfonds als financiële oplossing, die bovendien complementair is met de MVLening en MVPremie. Praktische informatie over het waarom, wat, met wie en hoe je concreet met Noodkoopfonds aan de slag kan gaan, kan je op deze pagina vinden: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/noodkoopfonds>.

3. Bekijk het wenselijke toekomstige warmte-scenario

Indien jouw stad of gemeente al een lokaal warmteplan heeft uitgewerkt, staat het theoretisch optimale scenario voor duurzame verwarming en koeling in elke wijk en bedrijventerrein duidelijk aangegeven in het warmtezoneringsplan. Het opmaken van een lokaal warmteplan is een engagement uit LEKP 1.0. Voor de meeste gemeenten is dat echter nog niet beschikbaar. Dit engagement moet tegen 2030 uitgevoerd worden, maar de noodzakelijke wisselwerking met renovatiebeleid illustreert dat hier beter zo snel mogelijk werk van gemaakt wordt.

Lokale besturen die nog geen lokaal warmteplan opmaakten, kunnen een eerste indicatie van de warmtezoneringsoefening raadplegen via nog een ander product van VVSG Netwerk Klimaat: de www.inspiratiekaartwarmtezonering.be. Dezelfde straatsegmenten als in de Inspiratiekaart renovatiebeleid krijgen daar een kleur naargelang de technisch-economische wenselijkheid van ofwel een collectieve ofwel een individuele oplossing. De termijn voor realisatie van de klimaattafels (2024) is te kortbij als een mogelijke collectieve warmte-oplossing (warmtenet) nog moet uitgewerkt worden. In dat geval is het belangrijk om geen lock-in situaties te creëren, en ervoor te zorgen dat een mogelijk toekomstig warmtenet mogelijk blijft met de voorgestelde ingrepen.

Het reduceren van de warmtevraag van gebouwen is altijd een zinvolle maatregel, ook bij collectieve warmtevoorzieningen.

4. Link met de andere werven

De klimaattafels zijn de ideale gelegenheid om buurtbewoners meteen ook input te laten geven voor en mee te werken aan de andere werven van het LEKP.

De werven 'vergroening', 'water' en 'mobiliteit' zijn laagdrempelige onderwerpen voor co-creatie tussen lokaal bestuur en bewoners, waarbij de buurtbewoners de situatie in de wijk het beste kennen.

Vergroening:

- Waar in de wijk zijn er kansen om meer bomen, hagen, gevelgroen en natuurgroenperken te realiseren? Zowel op openbaar als op privaat terrein.

Dit thema leent zich om initiatieven rond dit thema bekend te maken: denk aan verkoop van plantpakketten (vb. via je Regionaal Landschap), de Tuinrangers,...

Mobiliteit:

- Welke mogelijkheden of missing links zien we binnen de wijk voor zachte mobiliteit? Welke fietsverbindingen ontbreken nog vanuit de wijk naar veelvoorkomende bestemmingen?
- Waar in de buurt zien we een geschikte locatie voor elektrische laadpalen?
- Wie heeft interesse om gebruik te maken van deelwagens en waar kunnen die gestald worden?

Water:

- Welke overbodige verharding zie je in de wijk? Waar kunnen straten smaller, voetpaden beperkter?
- Waar zie je mogelijkheden om extra water te bufferen of te laten infiltreren?

Ook hier kan een stimulans geboden worden om zelf initiatieven te nemen: het VK Tegelwippen, een groepsaankoop regentonnen, afkoppelen regenwater naar de eigen tuin,...

5. Praktische organisatie

Zoek voor de bijeenkomst een locatie in de wijk of buurt waar je de bewoners wil samenbrengen. Als er geen gemeentelijke locatie beschikbaar is, kan je ook denken aan: een lokaal bedrijf met wat (vergader)ruimte, een horecazaak, het lokaal van een vereniging of sportclub, in de zomer een buitenbijeenkomst in een tent,...

Kies het beste moment afhankelijk van de doelgroep in de gekozen wijk.

Maak tijdig afspraken met de communicatiedienst van de gemeente. Stel samen met hen een goede uitnodiging op geschikt voor de gekozen communicatiekanalen.

Om op voorhand een inschatting te kunnen maken van het aantal geïnteresseerden, kan je de bewoners vragen zich vooraf in te schrijven, weliswaar zonder dit al te strikt toe te passen. Geef ook de mogelijkheid vooraf al vragen door te geven zodat je hierop kan anticiperen.

Zorg voor een vlotte gastvrouw/heer die de bijeenkomst in goede banen leidt en de deelnemers kan enthousiasmeren. Dat kan een gemotiveerde gemeentelijke medewerker zijn, of je kan ervoor kiezen een participatie-expert in te huren.

Opbouw van de bijeenkomst:

- Een welkomstwoordje door de burgemeester of een schepen toont dat de bijeenkomst belangrijk is voor de gemeente/stad en kan ervoor zorgen dat de deelnemers zich gewaardeerd voelen.

- Start plenair met een schets van de opzet van de avond, het voorbereidende analysewerk, de thema's die aan bod komen in het LEKP,...Maak ook duidelijk op welke manier de deelnemers concreet zullen kunnen rekenen op ondersteuning van de gemeente/stad; middelen, personeel, informatie, ...
- Werk in kleinere groepen rond de verschillende thema's. Zorg hierbij dat de begeleiders van de groepen enige kennis van zaken hebben. Bvb. de mobiliteitsambtenaar verzorgt de tafel rond mobiliteit, een medewerker van de groendienst de tafel rond vergroening en ontharding,... Het aantal groepen kan variëren naargelang aantal inschrijvingen. Vergroening en ontharding lenen er zich toe om gegroepeerd te behandelen.

Gezien renovatie de basis is, is het belangrijk dat iedereen bij dit thema betrokken wordt. De andere thema's kan je eventueel overlaten aan de interesse van de deelnemers.

- De groepen schuiven na een afgesproken tijdstip door naar een volgende tafel.
- Plenair terugkoppelen over de werkzaamheden. Communiceer hier al het vervolgtraject met eventuele belangrijke data. Op die manier weten de burgers welke acties ze van de gemeente kunnen verwachten.
- Drankje om gezellig na te kaarten

6. Opvolging

Idealiter blijft een klimaattafel niet bij 1 avond, maar ga je verder aan de slag in de wijk. Je kan dit doen door de mensen die interesse betoond hebben voor één of meerdere initiatieven individueel op te volgen, of je probeert via een aantal opeenvolgende bijeenkomsten de geïnteresseerde deelnemers mee te nemen in een gezamenlijk traject om te komen tot concrete realisatie.